

Joves esportistes: la passió per l'esport

Núria Puig Barata

Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya (INEFC)

El Centre d'Estudis Olímpics (CEO-UAB) publica treballs amb l'objectiu de facilitar el debat científic. La inclusió d'aquest text no limita una futura publicació per part de l'autor, que conserva la totalitat dels seus drets. Queda terminantment prohibida la reproducció, total o parcial, d'aquesta publicació sense el consentiment previ del seu autor.

Aquest text correspon a la ponència presentada al Segon Congrés Mundial de Ciències de l'Esport, a Barcelona, a l'octubre 1991.

Ref. WP031

Per fer referència a aquest document, podeu utilitzar la següent referència:

Puig Barata, Núria (1995): Joves esportistes: la passió per l'esport [online article]. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics UAB. [Consulted: dd/mm/yy] <http://olympicstudies.uab.es/pdf/wp031_cat.pdf>

[Data de publicació: 1995]

PREÀMBUL

El text següent és la ponència que vaig presentar com a 'conferenciant convidada' al Segon Congrés Mundial de Ciències de l'Esport que es va celebrar a Barcelona l'octubre del 1991.

Per a mi té un significat molt especial doncs és un dels primers passos d'una línia de recerca que en aquest moment dirigeixo a l'INEF-Catalunya de Barcelona i que s'anomena ***Emocions en l'esport: fonaments socioculturals***. L'objectiu consisteix en analitzar el component sociocultural de les emocions expressades a l'entorn de l'esport. L'àmbit de recerca és un dels més innovadors en la Sociologia de l'Esport actual i connecta amb l'interès creixent per l'anàlisi sociològica de la vida quotidiana.

Des de l'any 1991 hem avançat molt tant des d'un punt de vista teòric com de mètode. Per això crec important, fer esment del que hem anat realitzant durant aquest període:

- PUIG, N., (1990): "La composante passionnelle de la pratique sportive des jeunes". A ARNAUD, P.(1990) Le moderne en question. Innovation et changements sociaux, Lyon, Association Francophone pour la Recherche sur les Activités Physiques et Sportives (AFRAPS), Centre Jacques Cartier.
- SANCHEZ MARTIN, R.; SANCHEZ MARTIN, J., (1992): Emoción y espectáculo deportivo: una aproximación a la construcción social de la emoción, Barcelona, INEF-Catalunya, Memòria de recerca de post-grau.
- MARTIN, M. (1993): Les esportistes d'alt nivell a Catalunya, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Direcció General de l'Esport, memòria de recerca.
- MORELL, S., (1993): Passions amoroses i passions esportives: similituds i diferències, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Direcció General de l'Esport, memòria de recerca.
- MORELL, S.; PUIG, N. (1993): Pasiones deportivas y pasiones amorosas. Propuesta de un objeto de estudio. Comunicació presentada al Congreso Mundial de Ciencias de la Actividad Física y el Deporte, Granada, Facultad de Ciencias de la Actividad Física y el Deporte, Universidad de Granada, novembre.
- MORELL, S.; PUIG, N. (1994): Passions in top level sport. Comunicació presentada al XIII World Congress of Sociology, Bielefeld, R.F.A.
- MORELL, S., (1994): Els itineraris emocionals dels esportistes d'alt nivell. Informe de recerca, Barcelona, Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya.
- MARTIN, M.,(1994): Los deportistas de alto nivel en Cataluña. Comunicació presentada al III Congrés de la AEISAD (Asociación Española de Investigación Social Aplicada al Deporte): Los Retos de las Ciencias Sociales Aplicadas al Deporte, Instituto Universitario del Deporte de Valladolid, Valladolid, octubre.
- MORELL, S.,(1994): El estudio de la emoción en el deporte: Propuesta de análisis sociológico. Comunicació presentada al III Congrés de la AEISAD: Los Retos de las Ciencias Sociales Aplicadas al Deporte, Instituto Universitario del Deporte de Valladolid, Valladolid, octubre.

- KIRCHNER, E.,(1994): Las emociones en los deportes de aventura: análisis de contenido del discurso de los practicantes, a través de la informática. Comunicació presentada al III Congrés de la AEISAD: Los Retos de las Ciencias Sociales Aplicadas al Deporte, Instituto Universitario del Deporte de Valladolid, Valladolid, octubre.

Ens plaurà acollir a qualsevol persona desitjosa d'iniciar-se en aquest camp de la recerca o que, simplement, per curiositat desitgi tenir més informació del que fem.

Agrair, per últim, al CEO i, especial el seu director Miquel de Moragas, la possibilitat d'incloure aquesta ponència en la col·lecció de *Working Papers* el paper difusor de la qual ha quedat ja ben demostrat.

INTRODUCCIÓ

Aprofundir en els factors que influeixen en la participació esportiva és un procés que comença per l'estudi del conjunt d'oportunitats i obstacles que han anat determinant els itineraris personals i acaba amb els sentiments que l'esport suscita en cadascú o cadascuna. En últim terme, la decisió de practicar o no, de fer-ho amb major o menor intensitat, d'abandonar una carrera esportiva en el moment més exitós ... s'explica per l'**emoció** que l'esport desperta en cada persona. Qui treballa en l'esport o qui el practica ha estat confrontat a situacions que no s'entenen si no es té en compte aquesta dimensió emotiva de la seva pràctica. Situacions que, si algunes vegades afavoreixen el rendiment esportiu, en d'altres és tot el contrari; sense que res podés anunciar-ho l'esportista és presoner o presonera d'un bloqueig emocional que l'incapacita per qualsevol temptativa d'assolir la performance. Patrice RAGNI, entrenador francès, comenta, en aquest sentit, que l'entrenador es troba "sovint confrontat a l'impasse de l'irracional davant certes contra-performances" (1989:61) dels seus atletes. Davant d'elles, havent valorat positivament la preparació física, tècnica, tàctica, mèdica... duta a terme, es veu obligat a acceptar que "allò que funciona en l'assoliment de l'èxit dels esportistes és la seva subjectivitat individual i aquesta subjectivitat és molt difícil de copsar" (1989:62).

En efecte, acceptada aquesta component emotiva de l'acte esportiu, cal treballar molt més en l'estudi de la seva naturalesa (MAGUIRE, 1991). Quan parlem de l'emoció continguda en l'esport, a què ens referim exactament?, quin tipus de processos s'esdevenen en la ment de qui practica perquè l'esport li desperti emocions més o menys intenses?, és una emoció diferent en cada persona o també està caracteritzada per factors culturals? L'escassa literatura existent sobre el tema mostra com aquesta emoció és contradictòria i fortament determinada per pulsions interiors, difícilment objectivables. No és una simple qüestió de motivacions (BROUSSE, 1989:15). El repte amb sí mateix o amb sí mateixa, l'assoliment de la performance, el neguit i l'angoixa generada abans de la competició... desencadenen processos complexes a l'interior de la persona que són, precisament, els que generen emoció, plaer. Alhora, tot això té determinants socials i culturals importants (ELIAS & DUNNING, 1986; MAGUIRE, 1991). L'objecte d'aquesta ponència és proporcionar alguns **elements de reflexió sobre la naturalesa de l'emoció en l'esport juvenil des d'una perspectiva sociològica**. La base empírica són els resultats d'una recerca sobre *Els itineraris esportius de la població juvenil a la ciutat de Barcelona* duta a terme els darrers quatre anys a l'Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya (centre de Barcelona).

La perspectiva teòrica emprada ha estat de caire fenomenològic: s'ha volgut esbrinar en detall les vivències dels nois i les noies en la pràctica esportiva i el relat que fan de la seva pròpia història esportiva (l'itinerari esportiu). Per aquest motiu, la tècnica d'investigació emprada ha estat **l'entrevista en profunditat**.

S'han dut a terme vint i vuit entrevistes a una mostra de catorze noies i catorze nois dividits en dos grups. Un format per atletes d'alt nivell (seleccions olímpiques o seleccions nacionals) i l'altre per persones més o menys vinculades a l'esport sense estar, però, orientades a l'alt nivell. Cada entrevista ha durat aproximadament dues hores. L'anàlisi de continguts realitzada ha combinat l'aproximació quantitativa amb la qualitativa seguint el procediment ideat per Pierre Pellegrino i el seu equip del "Centre de Recherche en Architecture et Architecturologie" (C.R.A.A.L.) de la Universitat de Ginebra (PELLEGRINO et al., 1986).

CARACTERÍSTIQUES DE L'EMOCIÓ EN L'ESPORT: ESTAT DE LA QÜESTIÓ

En primer lloc, cal fer un repàs a la literatura existent sobre el tema de les emocions en l'esport. És el que ha permès centrar l'objecte específic de l'emoció en l'esport juvenil. S'esmenten, doncs, algunes característiques de l'emoció esportiva. Mario ABIS (1988) preveu una expansió encara més gran de l'esport degut a la seva capacitat d'adaptació a les formes culturals del món contemporani i a seu poder socialitzador. Mentre les formes tradicionals de relació (veïnat, festes majors...) són cada cop menys presents a la vida social, l'esport es presenta com **una activitat que afavoreix la trobada**. En aquest sentit, Jan TOLLENER (1986) parla de les dues "escenes" que més atreuen el jovent: l'escena esportiva i l'escena pop. Tant una com l'altra **afavoreixen la comunicació més enllà de la paraula i per la via del cos, del gest**.

En efecte, la **capacitat expressiva** de l'esport contemporani no ha estat encara prou estudiada. Vincenzo PADIGLIONE (1988) parla de la necessitat d'estudiar el sentit específic d'aquest fenomen ("il senso specifico di questo grandioso fenomeno contemporaneo"). Troba en l'esport una **dimensió ritual** que facilita "la barreja d'elements contradictoris, sacres i profans, que converteix les oposicions en identificacions" (Ibid:11). També MAGUIRE (1991:32) considera necessari aprofundir en les dimensions sacres i profanes de l'esport. Aquesta dimensió ritual és portadora d'una dramatúrgia que converteix l'esport en "metàfora lingüística"; forma de comunicació més poderosa que la paraula, doncs utilitza el gest, els crits, els desplaçaments...

Per la seva banda, Jean Paul CALLEDE (1987:105) considera l'esport com un univers específic en el que la **proesa física** -individual o col·lectiva- té un sentit particularment important. ROJEK (1985:181) es refereix a les habilitats ("skills") requerides per obtenir satisfacció en una activitat de lleure. La proesa -el seu domini, en definitiva- és font d'identitat, de seducció, de sociabilitat.

L'emoció esportiva és també de caire **mimètic**. Les activitats mimètiques són aquelles on les emocions i l'excitació, no acceptades en altres esferes de la vida social, poden ésser expressades. Es tracta de totes les activitats del lleure (música, teatre, esport...) que afavoreixen el despertar de formes plaents d'excitació; formes, però, socialment tolerades i regulades. "L'excitació mimètica és socialment i personal sense perill i pot tenir un efecte catàrtic" (ELIAS & DUNNING: 1986:80; SAEKI:1990:7). Així, el que mostra la sociologia del plaer, estretament lligada a la sociologia del temps lliure, és que les relacions en el lleure són relacions de comportaments socialment tolerats (ROJEK, 1985:177). Tota forma plaent ha d'incloure disciplina i control altrament és rebutjada, amagada (Ibid:177); deixa de complir la seva funció mimètica.

Aquestes activitats són indeslligables del conjunt de la vida social. Estan en relació amb les formes de control i autocontrol que es donen en altres àmbits. La seva centralitat és deguda, precisament, a la funció que exerceixen en aquest context. Permeten l'expressió d'emocions sense que per això s'esdevingui un perill per l'ordre social. Un exemple molt interessant en aquest respecte és el que és refereix a l'amor. L'amor, socialment acceptat, és regula per uns canons determinats (una sola persona per tota la vida, institució del matrimoni, parelles heterosexuales...). Les transgressions a la norma establerta -si bé conegudes- no s'accepten més enllà del que pugui representar un capgirament de l'ordre establert. Les passions amoroses,

l'amor homosexual... no tenen una legitimació social fàcil.

En contrast amb aquests fets, que caracteritzen la "vida real", l'amor -i en especial el de formes poc legítimes- ocupa un lloc principal en els productes del lleure (literatura, cinema, teatre...) (ELIAS & DUNNING, 1986:72). A l'amor, més que a cap altre activitat humana, li cal un substitutiu mimètic.

Ara bé, les activitats mimètiques, són per definició, excitants, plaenteres; altrament no complirien la funció que se'ls hi atribueix. El seu "mèrit" és que estimulen la creativitat de les persones, el poder de redefinir les condicions en que es desenvolupen, inventar-les i reinventar-les (ROJEK, 1985:178). Segons ELIAS els components essencials de les activitats de lleure són la sociabilitat, la mobilitat i la imaginació (MAGUIRE:1991,30). Sense aquestes "capacitats" no tindrien el grau d'adhesió de que gaudeixen. Entre elles l'esport ocupa un lloc privilegiat.

L'esport ha mantingut la capacitat emotiva dels jocs tradicionals medievals després d'haver estat sotmès a un procés civilitzador de regulació i legitimació social. Ha assolit una posició central com a activitat mimètica en les societats on s'ha desenvolupat.

Tanmateix, els aspectes citats fins ara són insuficients per explicar la totalitat de l'emoció esportiva i els efectes en els seus personatges. Són plaents, provoquen un "pleasurable excitement" però excessivament "evidents" i "positius". Evidents perquè són les primeres dades que resulten d'una recerca empírica ben conduïda. Positius perquè no mostren cap dimensió contradictòria o negativa. Sabem, en canvi, que el plaer en totes les seves dimensions -fisiològica, psicològica, sociològica...- és molt més complexe. ELIAS i DUNNING (1986:82) observen que l'emergència de **tensions** és un ingredient essencial en tots els tipus d'activitats de lleure. Parlant d'un partit de futbol diuen que si "la tensió, si el tonus del joc esdevé massa tou, el seu valor com a lleure declina" (Ibid:89). I, encara van més lluny en afirmar que tota activitat de lleure ha de tenir un moment de **clímax**, el punt àlgid, que li dona tot el seu esplendor (Ibid:87). Tanmateix, la tensió mai pot desbordar allò que socialment es tolera doncs, altrament, es provoca una crisi seriosa en haver passat l'esdeveniment de l'esfera mimètica a la no mimètica; és, precisament el greu problema que s'està produint actualment a l'entorn del hooliganisme cada cop més estès arreu d'Europa¹.

La tensió i el clímax són generats especialment en les **pràctiques esportives associades a l'alt nivell**; guanyar, assolir el rècord, ésser el millor o la millor... són incentius que afavoreixen la seva emergència. Això s'aprecia molt bé en les taules estadístiques obtingudes a partir de les entrevistes efectuades. A continuació es parla, doncs, de la naturalesa de l'emoció esportiva juvenil.

---

¹ Vegi's, en aquest sentit, les contribucions importants realitzades sobre aquest tema per Eric DUNNING i el seu equip del Sir Norman Chester Centre for Football Research de la Universitat de Leicester a Anglaterra.

L'EMOCIÓ ESPORTIVA I L'ESPORT D'ALT NIVELL EN ELS ITINERARIS ESPORTIUS JUVENILS

L'esport associat a l'alt nivell, ja sigui com a pràctica real o imaginària, es viu sempre de manera positiva. No passa el mateix amb altres modalitats de pràctica en què les percepcions són variables; i, en particular, les referides al manteniment que, quan són sotmeses a una anàlisi estadística, tenen un significat estadístic negatiu excepte a les primeres edats.

La taula 1 mostra la significació estadística de les diferents concepcions de l'esport segons les edats en el grup d'esportistes d'alt nivell. A mida que l'edat avança, l'esport com a manteniment perd importància i en guanyen altres concepcions que es relacionen amb l'alt nivell. El "manteniment" té significació positiva entre 10 i 12 anys (+103.60) i negativa entre 19 i 25 (-100.37). En canvi la "vivència anímica" i la "crítica" són positivament significatives entre 19 i 25 anys (+54.25 i +64.78, respectivament); coincideixen amb el moment de màxima dedicació a l'esport d'alt nivell. L'indicador vivència anímica recull tota mena de sensacions interiors (realització, disciplina, treball...) produïdes per la pràctica de l'esport. No és estrany, així mateix, que l'altre indicador amb significació estadística sigui el de la vivència crítica de l'esport. Se sap que els esportistes més crítics són els que necessiten més ajuda per assolir uns objectius esportius; es tracta, per tant, de qui ha fet l'opció de l'alt nivell. Estudis previs també ho confirmen (GARCIA FERRANDO, 1979; GARCIA FERRANDO & ORTI, 1978).

Taula 1.- Concepció de l'esport segons edats en el grup d'alt nivell

EDAT	Exigència	Alt nivell	Competència	Manteniment	Relació	Corporal	Crític	Anímica	Mite
0-9	+12.28	-22.62	-1.94	+46.01	+1.13	-5.05	-4.85	-0.01	+5.76
10-12	+17.77	-11.04	+1.22	+103.60	+0.34	-3.91	-5.84	-20.31	+3.54
13-14	+8.49	-1.06	+7.82	+26.68	+6.46	-0.36	-20.22	-30.27	+1.00
15-18	-1.48	+10.85	+10.48	-2.57	+10.51	-0.18	-21.01	-11.06	-2.70
19-25	-22.72	+4.04	-15.03	-100.37	-18.49	+9.36	+54.25	+64.78	-1.84
+25	-0.01	+2.55	+0.18	-6.11	-0.63	-1.99	+8.96	-0.14	-1.22

Conclusions similars es poden treure amb el grup de joves practicants esportius durant el temps lliure. Els resultats són encara més interessants doncs la seva vivència no es refereix tant a comportaments reals com a la seva funció en l'imaginari de les persones. MAGUIRE (1991:29) insisteix molt en la dimensió simbòlica de la pràctica esportiva. En aquest sentit, el resultat principal que destaca de la taula 2 és la significació estadística positiva dels indicadors associats a l'alt nivell.

Taula 2.- Concepció de l'esport segons edats en el grup de no-professionals

EDAT	Exigència	Alt nivell	Competència	Manteniment	Relació	Corporal	Crític	Anímica	Mite
0-9	+0.00	-8.45	+1.20	+9.33	+0.22	-2.24	-4.71	-7.14	+43.4
10-12	+0.03	-0.01	+7.44	-0.34	-1.31	-1.56	-2.31	-0.74	+0.02
13-14	+0.00	-0.31	+0.43	-2.91	+0.14	-0.47	-0.07	+1.05	-2.34
15-18	+0.07	+20.41	-0.06	-1.37	-1.56	+4.41	-1.12	-0.09	-2.60
19-25	-0.01	-2.39	-9.38	+0.15	+1.31	+1.02	+19.96	+3.40	-6.44
+25	-1.47	-1.41	-2.65	-0.43	+1.83	-0.92	+0.75	+4.15	-0.92

Entre 15 i 18 anys l'esport entès com a alt nivell és significatiu (+20.41). És el moment durant el que pot experimentar-se el món de la competició, aspecte que s'alimenta amb unes il·lusions concretes respecte les victòries, les performances... Entre els 0 i 9 anys predomina la concepció mítica (+43.43) que no és altra cosa que l'alt nivell traduït als somnis dels infants. La predominància del discurs crític entre 18 i 25 anys (+19.96) té un sentit diferent al de l'altre grup. Pels testimonis qualitatius recollits sembla que també s'hi incloguin pràctiques alternatives. No es tracta tant una crítica a l'esport com a la institució. Se sap que les pràctiques dites alternatives, tot i éssent practicades al marge de la institució, segueixen tenint -sinó intensificant- el caràcter d'aventura, de risc, d'expressivitat. Mantenen, en definitiva, la capacitat emotiva de l'esport d'alt nivell. Les activitats de manteniment, en canvi, només són significatives entre 0 i 9 anys (+9.33).

L'altra taula que revela la importància de l'esport en relació a l'alt nivell és la 3 on es presenta la concepció de l'esport en relació a la problemàtica de l'abandonament. El resultat més important consisteix en veure com abandonar s'associa al manteniment i no al altres indicadors escollits. Se sap fins a quin punt l'esport d'alt nivell és una pràctica dura i exigent. Encara més si es té en compte que es practica a unes edats d'inestabilitat reconeguda. No és estrany, doncs, que es produeixin abandonaments davant l'excés de càrrega que pot representar.

Tanmateix, sorprén veure com en els discursos de les persones entrevistades l'abandonament relacionat amb l'alt nivell (practicat o imaginat) no és significatiu estadísticament, no preocupa. És a dir, l'abandonament està clarament menys relacionat amb la concepció de l'alt nivell que no pas amb la de manteniment; el nivell de significació de l'abandonament per motius diversos és de +15.96. Tampoc té significació positiva amb la concepció "vivencial" on s'expressa clarament que no s'abandona (+5.97).

Taula V.3.- Abandonament segons concepció de l'esport

	Manteniment	Alt nivell	Vivència
<i>abandonament personal</i>	(-) 3.78	(+) 0.20	(+) 0.55
<i>no abandona</i>	(-) 8.11	(-) 1.08	(+) 5.97
<i>altres causes</i>	(+) 15.96	(+) 0.09	(-) 6.22

Aquestes dades, confirmen que la naturalesa de l'emoció esportiva **no és simple**, al menys en relació a la població juvenil. En l'anàlisi estadística efectuada es veu com l'alt nivell conté els elements que més atrauen (guanyar, màxim rendiment, mostrar-se...) encara que la seva pràctica representi sofriment.

En realitat, el plaer de l'activitat ve després d'un esforç gran. L'interès per aquesta dimensió de l'esport també es demostra per la poca importància atribuïda a l'abandonament.

El pensament psicoanalític posa èmfasi en la dimensió **contradictòria** i **paradoxal** de l'emoció esportiva. Marie Helène BROUSSE (1989) parteix d'un principi considerat fonamental en la seva disciplina que consisteix en "demostrar com, paradoxalment, el subjecte de l'inconscient (...) no és correlacionat amb una satisfacció que li seria natural (...). La relació entre el subjecte de l'inconscient i les diferents formes que els bens del món o el Bé sobirà adquireixen històricament o sociològica no és ni automàtica ni necessària" (BROUSSE, 1989:15- 16).

Alguns dels testimonis recollits a les entrevistes reflecteixen aquest sentiment contradictori (plaer i sofriment alhora) en relació a l'esport:

- "cuando te coge el gusanillo, te enganchas y no puedes dejarlo".
- "és com quan estàs enamorat, t'hi enganxes".
- "te encuentras, te dominas, vas mejorando..."
- "me siento como realizado con el deporte, te hace vivir".
- "t'agrada tant (l'esport) que no deixes de parlar-ne en tot el dia".

Sembla pertinent, doncs, afirmar que, al menys entre una part important de la joventut, l'emoció esportiva és de caràcter **passional**. Des d'aquesta perspectiva, prenen coherència moltes de les observacions fetes amb anterioritat quant a l'emoció en l'esport. Cal, doncs, explicar que s'entén per passió i donar alguns exemples de la passió esportiva.

LA PASSIÓ

D'un punt de vista etimològic, el primer antecedent de la paraula "passió" es troba en el verb grec **pascho**. Té el doble sentit de "tenir estimació per algú" (no només lligat al sentiment amorós) i "sentir un dolor físic o moral". Temps després, sempre en la llengua grega, el verb **pathein** i el nom **pathé** s'orienten, més aviat, cap el segon significat; és a dir, estat passiu, sofriment, dolor. El verb llatí **patior** ja és definit al diccionari amb moltes explicacions relatives al sofriment, el dolor, la pena... Només de forma quasi anecdòtica, es dona un

altre definició: "no poder-se estar de...". Aquesta, que interessa en relació al tema que s'està discutint, passarà quasi desapercebuda durant els segles següents molt marcats per la tradició cristiana. Durant aquest temps, la passió serà exclusivament "acció de sofrir" i/o "redempció d'una pena".

Amb el Romanticisme torna a aparèixer la versió "no poder-se estar de..." associada a l'amor. S'entén per amor- passió (concepte definit per Stendhal) com la forma de l'amor que té quelcom d'incontrolable, que s'emporta els amants cap a "un remolí més enllà de tot control racional" (MAY, 1984:93). Des d'aquest moment els testimonis literaris respecte l'ús d'aquest terme són cada cop més nombrosos fins el punt que, avui en dia, formen part del llenguatge corrent.

Cal precisar que aquesta concepció del terme passió no exclou el sofriment. No només és sofriment, però. Si així fos no es podrien comprendre tots els sentiments ni les accions que agiten les persones en estat d'amor passional. La passió és paradoxal i dialèctica (TRIAS, 1988) (7). Jeannette WINTERSON fa una bona síntesi de la dialèctica d'aquest terme i en una novel·la seva que duu aquest nom s'interroga sobre "allò que hi ha en un a dona capaç de tornar sant a un home per la via de la passió" (WINTERSON, 1987:37). Quins són, doncs, els poders de la passió?

La passió és també creació. El fragment de la novel·la de WINTERSON (1987:38) ho il·lustra molt bé:

"Pero, cuando ella murió, de repente, una mañana, él perdió aquella luz que tenía en la voz; sus cañerías se llenaron de cieno y apenas fue capaz de recoger la cosecha ni de criar a sus hijos. Ella le había hecho posible. En este sentido, ella era su dios".

En el seu Tratado de la pasión Eugenio TRIAS parla de la capacitat creativa de la passió. És cert que genera un sofriment per manca de resposta total al desig (insaciable, d'altra banda). Tanmateix, i al mateix temps, la passió és una força il·limitada que empeny a conèixer, a realitzar, a formar la voluntat (TRIAS, 1988:38-39). El desig de posseir l'altre, esdevé així un motor gràcies al qual es posen en funcionament facultats inesperades. La passió és, al mateix temps, font de sofriment i d'energia, de creació, de poder respecte un o una mateixa... Les persones que viuen un estat d'amor passional sorprenen -i se sorprenen- no només per les bogeries que són capaces de fer, sinó també per les capacitats quasi il·limitades que semblen tenir.

Francesco ALBERONI fa reflexions similars quan parla de l'estat amorós com "una força revolucionària, impetuosa i creativa" (1985). Defineix l'estat amorós com "l'inici d'un moviment col·lectiu de dues persones" (Ibid:9). És un moviment col·lectiu perquè "entre els grans moviments col·lectius de la Història i l'estat amorós hi ha una relació bastant estreta, el tipus de forces que s'alliberen i actuen són de la mateixa mena, moltes de les experiències de solidaritat, d'alegria de viure, de renovar-se són anàlogues" (Ibid:10).

La passió també és fugida, trobada amb un món desitjat. A la seva La genèse des passions dans la vie sociale Jean DUVIGNAUD (1990) analitza les passions en aquests termes de fugida de la rutina diària: "aquestes passions, no tracten d'alliberar la vida del seu empresonament en codis i en normes?

(DUVIGNAUD, 1990:209), "la irresistible promesa d'un futur que encara no és" (Ibid:209), "la passió és el model d'alliberament de l'ésser de l'existència, cap a un altre existència, que encara no és" (Ibid:211).

El problema és que les passions amoroses són passions il·legítimes, no tolerades socialment, la majoria de vegades. No actuen en l'esfera mimètica sinó en la real: "l'afectivitat es manifesta per sentiments, per passions, que, quan s'exterioritzen més enllà de les normes establertes, constitueixen un escàndol" (Ibid:208).

La passió, però, no només és amorosa sinó que pot donar-se en altres esferes de la vida social, com és ara l'esport. El sentiment passional (dialèctic, contradictori, paradoxal...) se segueix mantenint i, per això, també suscita grans adhesions. La diferència principal és que la passió esportiva -com altres que es donen en les activitats de lleure- ha passat de la vida real a la seva dimensió mimètica. Esdevé una **passió legítima** i gaudeix, per tant, d'una gran acceptació social. Cal veure, doncs, alguns dels trets de la passió esportiva.

LA PASSIÓ ESPORTIVA

El primer aspecte que caracteritza la passió esportiva és el **goig** ("goce", en castellà; "jouissance" en francès). Seria la **dimensió plaent**, alguns dels aspectes de la qual ja s'han anat descrivint. En Sebastià SERRANO a la seva novel·la Elogi de la passió pura (1991) n'ofereix algun exemple més:

"En ajupírem cap endavant expectativament... com m'agrada resseguir el ritus!. Esperant el tret de sortida. Com tantes vegades, un corredor s'anticipà i tots, altra vegada, a recomençar el ritual" (Ibid:21).

"Una comunicació meravellosa s'havia establert entre nosaltres (...). Jo anava embalat. Arribava al cim de l'esforç suprem i per a mi fou una gran sort que aquests dos esdeveniments, la seva mirada inquieta al seu voltant i el meu clímax d'esforç, vinguessin absolutament de forma simultània" (Ibid:39).

"Jo estava quasi hipnotitzat per la seva fàcil gambada i per l'economia dels seus moviments" (Ibid:36).

L'assoliment del goig és complex i s'esdevé per camins no sempre evidents. Michel GRUN-REHOMME (1989) ho analitza mostrant com no és exempt del dolor, situacions d'angoixa, la dualitat competició-entrenament o la rivalitat entre esportistes. L'autor insisteix molt en la importància d'aquest goig per entendre la dedicació a l'esport, sobretot el d'alt nivell. Tot i que avui dia, aquesta dimensió de l'esport està molt condicionada per imperatius socio-econòmics, no tot s'explica per aquests. La referència a "la jouissance de l'acte, de la jouissance de l'objet 'perf'" (GRUN-REHOMME, 1989:33) és imprescindible.

El goig va relacionat amb el **sofriment**, l'altre vessant del sentiment passional: "el deporte de alto nivel es la lógica de los extremos. Ésto es precisamente la raíz del goce del deporte moderno" (BROUSSE, 1991), "en el deporte de alto nivel hay un más allá de los límites del cuerpo, producido por la lógica de la competición:

produce un goce en el atleta" (Ibid), "el goce viene de empujar el cuerpo más allá de sus límites" (Ibid). Veiem com el goig no només és en sentit "positiu"; és el "no poder-se estar de..." el que el produeix. Plaer i sofriment a l'hora, doncs.

L'acte esportiu posa en funcionament tres dimensions de la persona : l'organisme, el cos i el subjecte (BROUSSE, 1989:15). És molt més que una descàrrega motriu doncs conté tota la subjectivitat de la persona la qual, en gran mesura, és incontrolable i, a voltes, irracional. Sovint, qui entrena es troba confrontat a reaccions dels esportistes totalment incomprensibles que generen tensions i patiments dins l'equip (RAGNI, 1989). Un exemple paradigmàtic és el donat per Marie Helène BROUSSE (1991) respecte un grup de l'equip francès de rem que es va oblidar d'anar a la sortida en una de les proves olímpiques de Seul talment el seu èxtasi durant els entrenaments havia arribat a un clímax que els distanciava del món.

També sorprenen relats d'esportistes respecte allò que més els hi agrada. Thierry Vigneron, parlant dels salts realitzats al llarg de la seva carrera d'esportista, feia la distinció entre el salt més alt i el que li havia donat més plaer, qualificat per ell mateix com a salt ideal, que l'havia fet sentir-se coincidir amb la imatge ideal del seu cos (BROUSSE, 1989:17).

O el testimoni de Maria Lelut després d'haver obtingut 25.000 dòlars per la seva victòria a la marató de Chicago: "el temps era molt important ... guanyar una recompensa com aquesta, és interessant però passa, és com el vent" (REHOMME,1989:33). En el primer cas, la performance no és el que més complau la persona; o al menys, la performance socialment reconeguda. La satisfacció prové d'allò que té significat per a la seva subjectivitat. En el segon cas, en canvi, la performance connecta amb les necessitats interiors de l'atleta i és motiu de passió.

Hi ha, per últim, la **fugida** cap a un més enllà. L'acte esportiu també transporta la persona -i de forma mimètica- cap aquest món inassolible en la vida de cada dia. Satisfà el desig d'eternitat (PARRAYON, 1989). És gràcies als somnis projectats en l'acte esportiu, ja sigui real o imaginari, que la passió esportiva adquireix tota la seva rellevància. Passió que permet, a qui practica l'alt nivell, imaginar-la d'una manera i, a qui practica poc o gens, ésser transportat o transportada a un món ideal on tota fantasia esdevé realitat (Ibid:22).

CONCLUSIONS EN FORMA D'OBERTURES

La recerca duta a terme sobre joves esportistes a la ciutat de Barcelona és una aportació a l'estudi de les emocions en l'esport. Per una gran part de la població juvenil l'emoció esportiva pot ésser associada a un sentiment de tipus passional. I, en aquest sentit, el més interessant de tot és que el fenomen es dona tant en el sector que ha fet de l'esport una professió com en l'altre. És important veure com l'esport associat a l'alt nivell genera, en el comportament o en el pensament, sentiments de tipus passional. Passió que, a més, degut a la percepció positiva de l'esport a la societat contemporània, gaudeix d'una legitimitat àmpliament recolzada i que permet desenvolupar sense traves aquest sentiment.

Tanmateix, l'aportació no és més que una petita contribució a un àmbit d'estudi inexplorat ("an unexplored

landscape", MAGUIRE, 1991:32). Cal dedicar més esforços per aprofundir en l'estudi de les emocions esportives. Esforços que signifiquen:

1.- fer **aproximacions interdisciplinàries** doncs l'emoció ha de ser analitzada des de múltiples perspectives (fisiològica, psicològica, sociològica, semiòtica...) (ELIAS & DUNNING, 1986; GREIMAS & FONTANILLE, 1991; MAGUIRE 1991).

2.- **ampliar els sectors de la població** objecte d'estudi. Cal saber quines emocions senten envers l'esport els espectadors, els hooligans, les mestresses de casa... Sense aplicacions immediates, aquest tipus de recerques acosten a la comprensió dels fets socials, els hi donen un significat (HEINEMANN, 1990; 1991).

3.- **ampliar l'àmbit d'estudi** per poder comprendre el significat de les emocions esportives en el sí de la vida quotidiana. Cal estudiar les emocions en l'esport però també en altres situacions.

4.- i, per últim, **millorar els instruments metodològics** mitjançant els quals es puguin estudiar.

BIBLIOGRAFIA

- ABIS (M), 1988.- Terra di nessuno: le tendenze di fine di secolo.- Comunicació presentada al Congrés "Lo sport dei cittadini, Taormina (Sicilia), octubre. Organitzat per la Unione Italiana dello Sport Popolare sota el patrocini de la Fédération Internationale du Sport pour Tous.

- ALBERONI (F), 1985.- Enamoramiento y amor. Nacimiento y desarrollo de una impetuosa y creativa fuerza revolucionaria.- Barcelona, Gedisa.

- BROUSSE (M. H.), 1990.- L'enjeu de l'activité sportive chez le sujet.- in L'investissement du sportif de haut niveau dans la compétition et l'entraînement, Actes du deuxième colloque Sport et Psychanalyse, Paris, Institut National du Sport et de l'Education Physique.

- CALLEDE (J.P.), 1987.- L'esprit sportif. Essai sur le développement associatif de la culture sportive.- Bordeaux, Presses Universitaires de Bordeaux.

- DUNNING (E.), 1979.- El dilema de los planteamientos teóricos en la sociología del deporte.- in LUSCHEN (Günther); WEIS (Kurt).- Sociología del deporte.- Valladolid, editorial Miñón, pp. 24-35.

- DUVIGNAUD (J.), 1990.- La genèse des passions dans la vie sociale.- Paris, Presses Universitaires de France.

- ELIAS (N.); DUNNING (E.), 1986.- Quest for excitement: sport and leisure in the civilising process, Oxford, Blackwell.

- GARCIA FERRANDO (M.), 1979.- Problemas sociales del trabajo deportivo.- in Revista española de investigaciones sociológicas.- (8), pp.33-88.

- GARCIA FERRANDO (M.); ORTI (A.), 1978.- Informe sociológico sobre la residencia Blume de Madrid. Un análisis de los problemas de cambio del deporte español de elite.- Madrid, Consejo Superior de Deportes. No publicat.

- GRUN-REHOMME (M.), 1990.- Compétition et entraînement: différences et analogies.- in L'investissement du sportif de haut niveau dans la compétition et l'entraînement, Actes du deuxième colloque Sport et Psychanalyse, Paris, Institut National du Sport et de l'Education Physique, pp.29-39.

- LAGARDERA (F.), 1991.- Una interpretación de la cultura deportiva en torno a los orígenes del deporte contemporáneo en Cataluña.- Tesi doctoral no publicada, Barcelona, Universitat de Barcelona, Departament de Teoria i Ciències de l'Educació, Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya.

- MAGUIRE (J.), 1991.- Towards a sociological theory of sport and the emotions: a figurational perspective.- in International Review for the Sociology of Sport, (1), vol.26, pp.25-35.

- MAY (R.), 1984.- Amor y voluntad. Las fuerzas humanas que dan sentido a nuestra vida.- Barcelona, Gedisa.

- PADIGLIONE (V.), 1988.- Antropologia dello sport e del tempo libero.- Comunicació presentada al III Col.loqui de l'Institut Català d'Antropologia, Barcelona, 7-10 novembre.

- PARLEBAS (P.), 1988.- Elementos de sociología del deporte.- Málaga, Unisport.

- PARRAYON (J.P.), 1990.- Performance et désir d'éternité.- in L'investissement du sportif de haut niveau dans la compétition et l'entraînement, Actes du deuxième colloque Sport et Psychanalyse, Paris, Institut National du Sport et de l'Education Physique, pp.21-27.

- PELLEGRINO et al., 1986.- Espace et développement. Développement spatial et identités régionales au Portugal: espaces en interaction, transformations régionales et structures locales.- Ginebra, CRAAL-UNESCO, vol.I.

- PUIG (N), 1992.- Joves i Esport. Influència dels processos de socialització en els itineraris esportius juvenils.- Tesi doctoral, Universitat de Barcelona.

- RAGNI (P.), 1990.- Un groupe de parole avec les entraîneurs.- in L'investissement du sportif de haut niveau dans la compétition et l'entraînement, Actes du deuxième colloque Sport et Psychanalyse, Paris, Institut National du Sport et de l'Education Physique, pp. 61-64.

- ROJEK (Ch.), 1985.- Capitalism and leisure theory.- London&New York, Tavistock Publications.

- SAEKI (T.), 1990.- A study on the symbolic functions of competitive sports in modern society.- Comunicació presentada al XII Congrés Mundial de Sociologia, Madrid, juliol.

- SERRANO (S.), 1991.- Elogi de la passió pura.- Barcelona, Planeta.

- TOLLENEER (J.), 1986.- The sport scene and the comparative scene. A comparative structural functional analysis.- in International Review for the Sociology of Sport, (2-3), vol.21, pp.229-238.

- TRIAS (E.), 1988.- Tratado de la pasión.- Madrid, Mondadori.

- WINTERSON (J.), 1987.- La pasión.- Barcelona, Edhasa.